

Tartalom

1. Bevezetés	2
2. A korstruktúra változása	2
3. Az időskorú népesség életkormegoszlásának változása	4
4. Az időskorú népesség 2011-ben	5
4.1 Az időskorú népesség családi állapota	6
4.2 Termékenység	8
4.3 Az időskorú népesség iskolai végzettsége	9
4.4 Az időskorú népesség nyelvismerete	12
4.5 Az időskorú népesség gazdasági aktivitása	14
4.6 Az időskorú népesség nemzetiségi hovatartozása	17
4.7 Az időskorú népesség vallási hovatartozása	17
4.8 Az időskorú népesség egészségi állapota	18
4.8.1 Tartós betegek	18
4.8.2 Fogyatékossgal élők	19
5. Az időskorú népesség háztartási jellemzői	21
5.1 Az intézeti háztartásban élő időskorúak	21
5.2 A magánháztartásban élő időskorúak	23
5.3 Az időskorú egyedülállók	23
6. Az időskorúak lakásviszonyai	25
7. Módszertan	27

Elérhetőségek

1. Bevezetés

Az élettartam hosszabbodásával a modern társadalmakban, így Magyarországon is egyre több az idős ember. Számuk és népességen belüli arányuk növekedése általános jelenség, aminek következtében egyre nagyobb teher nehezedik a társadalmi ellátórendszerre. Az időskorú népesség részletes demográfiai jellemzőiről, családi viszonyairól, iskolázottságáról, társadalmi munkamegosztásban való részvételéről, lakáskörülményeiről azonban csak a népszámlálás alkalmával van mód átfogó ismereteket szerezni. Elemzésünkben a népszámlálási adatok alapján mutatjuk be az időskorúak jellemzőit, amelyek sok esetben eltérnek a társadalomban az idősekről általában kialakult képtől.

A közvélemény az időskor határkövét általában a gazdasági aktivitás megszűnéséhez köti, így egyre későbbre tesszük az öregedés kezdetét is. Magyarországon hosszú időn keresztül változatlan volt az öregségi nyugdíjkorhatár: férfiaknál 60, nőknél 55 év. Többszöri módosítás után 2012-től azonban fokozatosan és egységesen 65 évre emelkedik.¹ Felemelése azt jelzi, hogy 65 éves kor előtt az ember még nem számít idősnak, hiszen a társadalom teljes értékű munkateljesítményt vár el tőle.

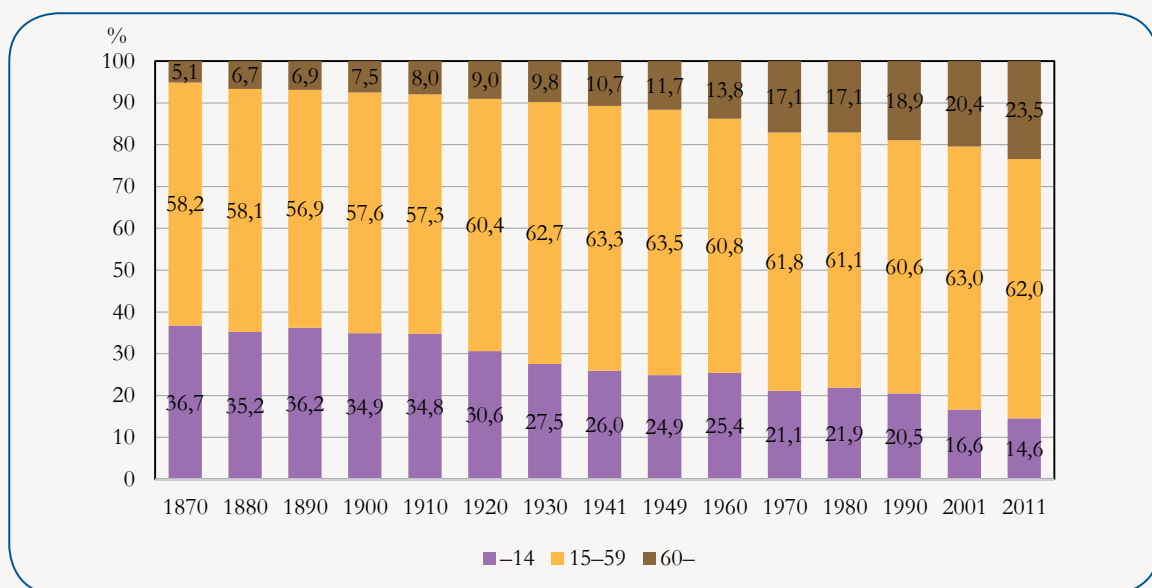
Tanulmányunkban mindezek ellenére a vizsgálandó csoport alsó korhatárát a 60. életévben határozzuk meg. Ennek az az oka, hogy a 60–64 éves korosztály rendkívül népes, gazdasági aktivitási jellemzőik a náluk idősebbekhez hasonlóak, jó részük már nincs jelen a munkaerőpiacon. Vizsgálatunk tárgyát tehát az 1951-ben és korábban született magyarországi népesség alkotja. A továbbiakban ezt a csoportot tekintjük időskorúnak.

2. A korstruktúra változása

A 60 év felettek népességen belüli aránya a népszámlálások által nyomon követett 140 évben folyamatosan emelkedett. Míg 1870-ben a népességnek csupán huszada, addig 2001-ben már ötöde, a legutóbbi népszámlálás alkalmával pedig közel negyede számított idősnak. A 15–59 év közötti lakosság aránya ugyanebben az időszakban – hullámzó értékeket mutatva – 4 százalékponttal nőtt, a gyermekkorúak aránya pedig 2011-ben kevesebb mint fele volt az 1870. évinek. A társadalom korösszetételének változását jelzi az öregedési mutató, ami a gyermekkorúak és az időskorúak egymáshoz viszonyított arányát fejezi ki. Míg 1870-ben 100 gyermekkorúra 14, 1900-ban 21, 2001-ben 123, addig 2011-ben már 161 időskorú jutott.

1. ábra

A népesség megoszlása korcsoport szerint

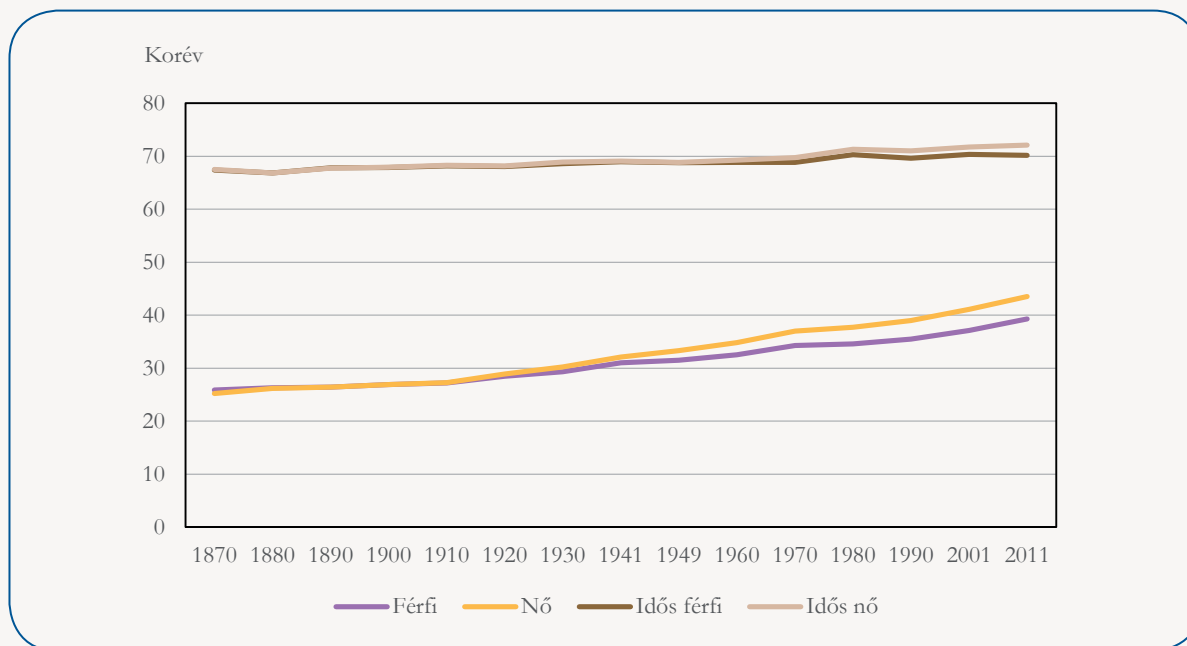
¹Tájékoztató a magyar nyugdíjbiztosítás főbb ellátási szabályairól és szervezeti rendszeréről. 2012. augusztus. Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság. Forrás: http://www.onyf.hu/m/pdf/ONYF_fuzet_HU%20egyben.pdf. Letöltés dátuma: 2014. 05. 14.

A népesség szerkezetének változása tükröződik az átlagéletkor növekedésében is. 1870-ben 25,5, 2001-ben 39,2, 2011-ben már 41,5 volt a népesség átlagéletkora. Az utolsó népszámlálás idején a nők átlagosan 43,5, a férfiak 39,3 évesek voltak, vagyis a két nem között több mint négy év a különbség a nők javára.

A 60 év feletti népesség átlagéletkora szintén nő az idő előrehaladtával, azonban az előzőeknél kisebb mértékben. Az időskorúak átlagéletkora 2001-ben és 2011-ben is 71 év. Ennek oka, hogy az időskorú népességben belül a legidősebbek mellett a 60–64 éves korcsoport aránya is emelkedett.

2. ábra

A népesség és az időskorúak átlagéletkora nemek szerint

Az átlagéletkor mellett az időskorúak várható átlagos élettartamára vonatkozóan is rendelkezünk adatokkal. A várható átlagos élettartam azt fejezi ki, hogy a különböző életkorúak az adott év halandósági viszonyai mellett még hány évi élettartamra számíthatnak. A Központi Statisztikai Hivatal számításai szerint 2011-ben a 60, a 70 és a 80 éves férfiak is átlagosan rövidebb élettartamra számíthattak, mint a nők.

1. tábla

Az időskorúak egyes életkorokban még várható átlagos élettartama

(éves)

Év	Férfi			Nő			Összesen		
	60	70	80	60	70	80	60	70	80
2001	16,0	10,4	6,0	20,7	13,1	7,1	18,6	12,0	6,7
2005	16,0	10,4	6,0	20,9	13,2	7,0	18,7	12,1	6,7
2010	16,8	11,1	6,3	21,6	13,8	7,4	19,4	12,7	7,0
2011	16,9	11,1	6,4	21,6	14,0	7,5	19,5	12,8	7,1

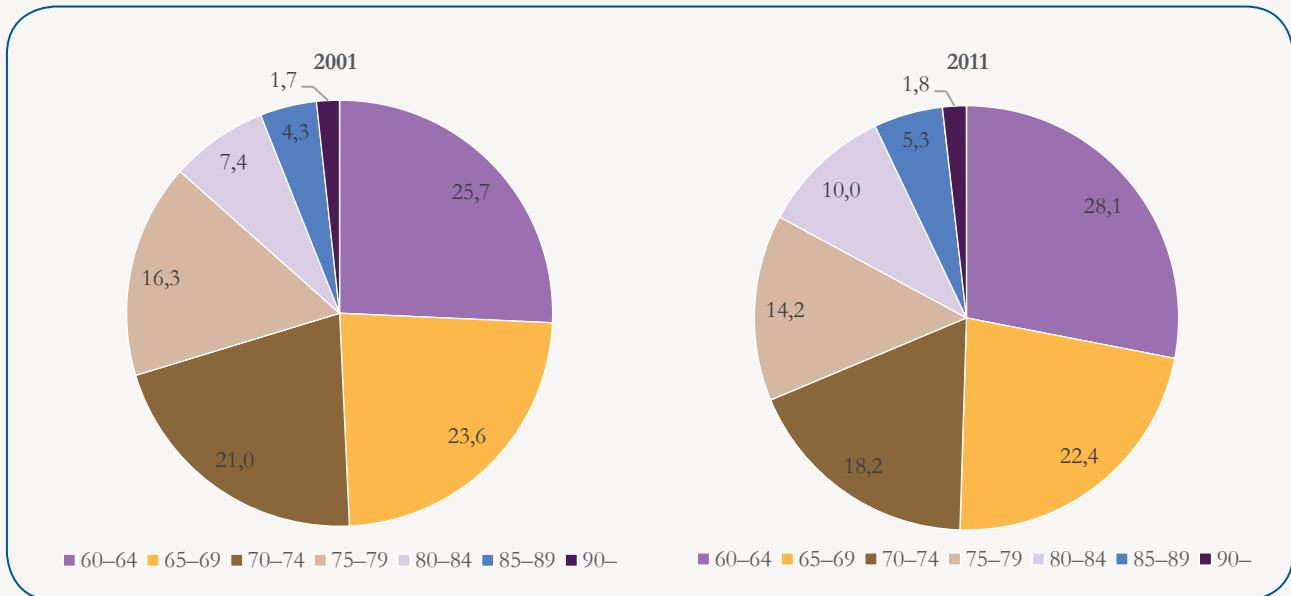
Forrás: Demográfiai évkönyv, 2011. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 2012. (6.1.8. tábla).

3. Az időskorú népesség életkormegoszlásának változása

A 2001 és 2011 között eltelt tíz év alatt az időskorú népesség négy korcsoportjában volt növekedés. Egyrészt a legidősebbek, a 80–84 évesek, a 85–89 évesek és a 90 év felettek (1931 előtt születettek), másrészt a legfiatalabbak, a 60–64 évesek (1947–1951 között születettek) aránya növekedett.

3. ábra

Az időskorú népesség megoszlása korcsoportok szerint

A teljes népességhez viszonyítva a 2001 és 2011 között eltelt tíz évben a 80–89 éves korcsoportban (1922–1931 között születettek), illetve a 60–69 évesek (1942–1951 között születettek) korcsoportjában volt emelkedés, a többi korcsoport arányában (1932–1941 között, illetve 1921 előtt születettek) nem következett be változás.

2001 és 2011 között a teljes népességben belül az időskorú nők aránya 3,3, az időskorú férfiak aránya 2,7 százalékponttal nőtt. Az időskorúakon belül a nők aránya 61,3%-ról 60,9%-ra csökkent, amit a 60–64 és a 65–69 évesek korcsoportjában bekövetkezett mérséklődés okozott. A többi korcsoportban emelkedett a nők aránya. 2001-ben ezer időskorú férfira 1587 nő jutott, 2011-ben 1559 volt a mutató értéke. A női többlet a legidősebb korcsoportban a legnagyobb. Az elmúlt tíz évben a 80 év feletti korcsoportokban nőtt a nők aránya.

2. tábla

Az időskorú népesség megoszlása nemek szerint

(%)

Korcsoport, éves	2001				2011			
	férfi	nő	összesen	ezer férfira jutó nő	férfi	nő	összesen	ezer férfira jutó nő
60–64	42,9	57,1	100,0	1330	44,9	55,1	100,0	1229
65–69	41,3	58,7	100,0	1422	42,4	57,6	100,0	1357
70–74	38,6	61,4	100,0	1593	38,4	61,6	100,0	1602
75–79	35,0	65,0	100,0	1856	34,9	65,1	100,0	1863
80–84	32,1	67,9	100,0	2114	31,4	68,6	100,0	2185
85–89	29,1	70,9	100,0	2433	26,9	73,1	100,0	2711
90–	26,7	73,3	100,0	2739	24,8	75,2	100,0	3039
Összesen	38,7	61,3	100,0	1587	39,1	60,9	100,0	1559

4. Az időskorú népesség 2011-ben

A 2011. évi népszámlálás alkalmával 2 millió 331 ezer 60 éves és idősebb személyt regisztráltak Magyarországon. Ez a teljes népesség 23,5%-át tette ki. Az időskorú népességen belül a nők aránya 61% volt, a teljes népességen belül 52,5%. Ezer időskorú férfira 1559 időskorú nő jutott 2011-ben. A női többlet a kor előrehaladtával növekszik.

A legnépesebb 60–64 éves korcsoport az idős férfiak harmadát, a nők negyedét teszi ki. Míg a 60–64 évesek száma több mint 650 ezer fő, addig a 90 év felettek 42 ezren voltak 2011-ben. Az időskorúak közel fele, 1 millió 154 ezer fő 70 év feletti, a 80 év felettek száma megközelíti a 400 ezret.

3. tábla

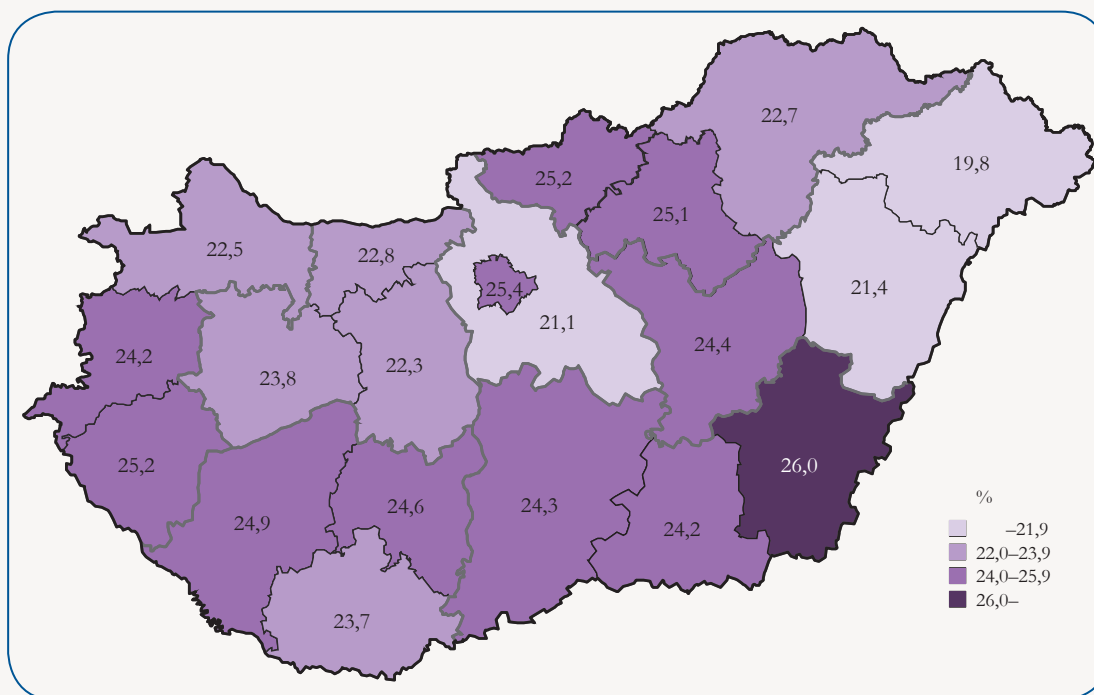
Az időskorú népesség száma és megoszlása korcsoport és nemek szerint, 2011

Korcsoport, éves	Férfi		Nő		Összesen		Ezer férfira jutó nő
	fő	%	fő	%	fő	%	
60–64	293 440	32,2	360 551	25,4	653 991	28,1	1229
65–69	221 918	24,4	301 053	21,2	522 971	22,4	1357
70–74	162 896	17,9	260 948	18,4	423 844	18,2	1602
75–79	115 657	12,7	215 416	15,2	331 073	14,2	1863
80–84	73 546	8,1	160 669	11,3	234 215	10,0	2185
85–89	33 035	3,6	89 554	6,3	122 589	5,3	2711
90–	10 504	1,2	31 924	2,2	42 428	1,8	3039
Összesen	910 996	100,0	1 420 115	100,0	2 331 111	100,0	1559

Az ország megyéiben az időskorú népesség eloszlása nem egyenletes. Békés megye a legidősebb, lakosságának 26%-a tartozik a 60 év felettek körébe. Az időskorúak aránya Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a legkisebb, ahol a lakosság kevesebb mint ötöde 60 év feletti. Az idősek az átlagnál kisebb arányban élnek Hajdú-Bihar és Pest megyében is.

4. ábra

Az időskorú népesség aránya, 2011

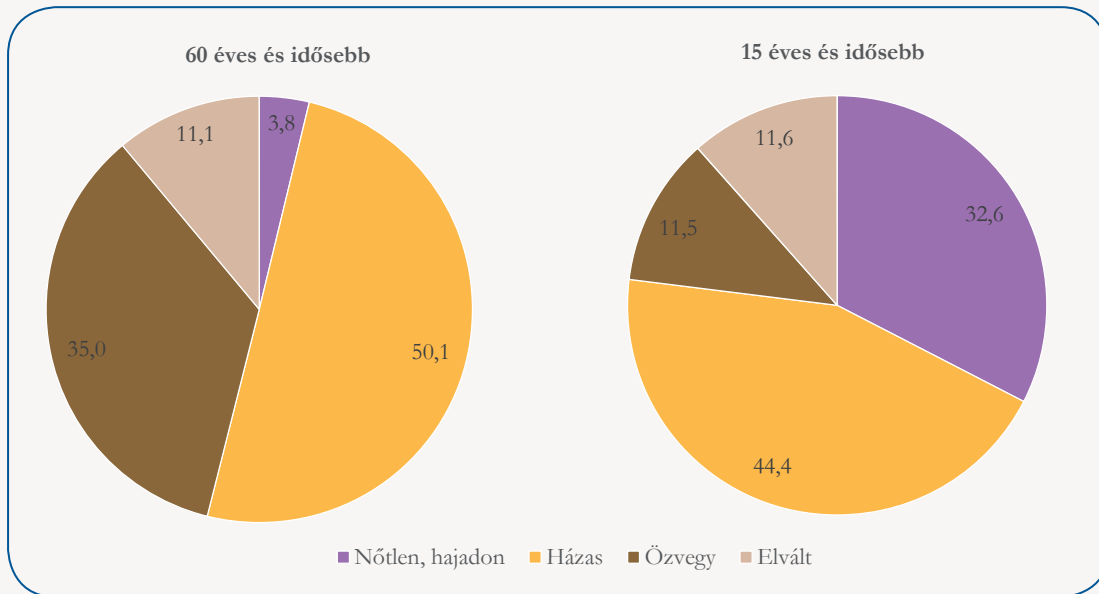

4.1 Az időskorú népesség családi állapota

Az időskorúaknak csekély hányada nem kötött házasságot élete során: az időskorú férfiak 4,5%-a volt nőtlen, az időskorú nők 3,3%-a hajadon családi állapotú 2011-ben. Ezzel szemben a teljes felnőtt népesség harmada nem lépett házasságra 2011-ig. A 60 év feletti népesség fele házas, 35%-a özvegy családi állapotú. (Az özvegyek egész népességen belüli 11,5%-os aránya jóval elmarad ettől az értéktől.) Az elvált családi állapot közel ugyanolyan arányú az idősök körében, mint a teljes népességben.

5. ábra

Az időskorú és a 15 év feletti népesség megoszlása családi állapot szerint, 2011

A családi állapot tekintetében nemek szerint is lényegesek a különbségek. A nőknél a házas családi állapotúak aránya a 60–64 évesek körében a legmagasabb, és az életkor emelkedésével csökken. A 60 év feletti férfiak körében a 90 év feletti kivételével minden korcsoportban a házasok aránya a legmagasabb, és csak 75 év fölött csökken látványosan.

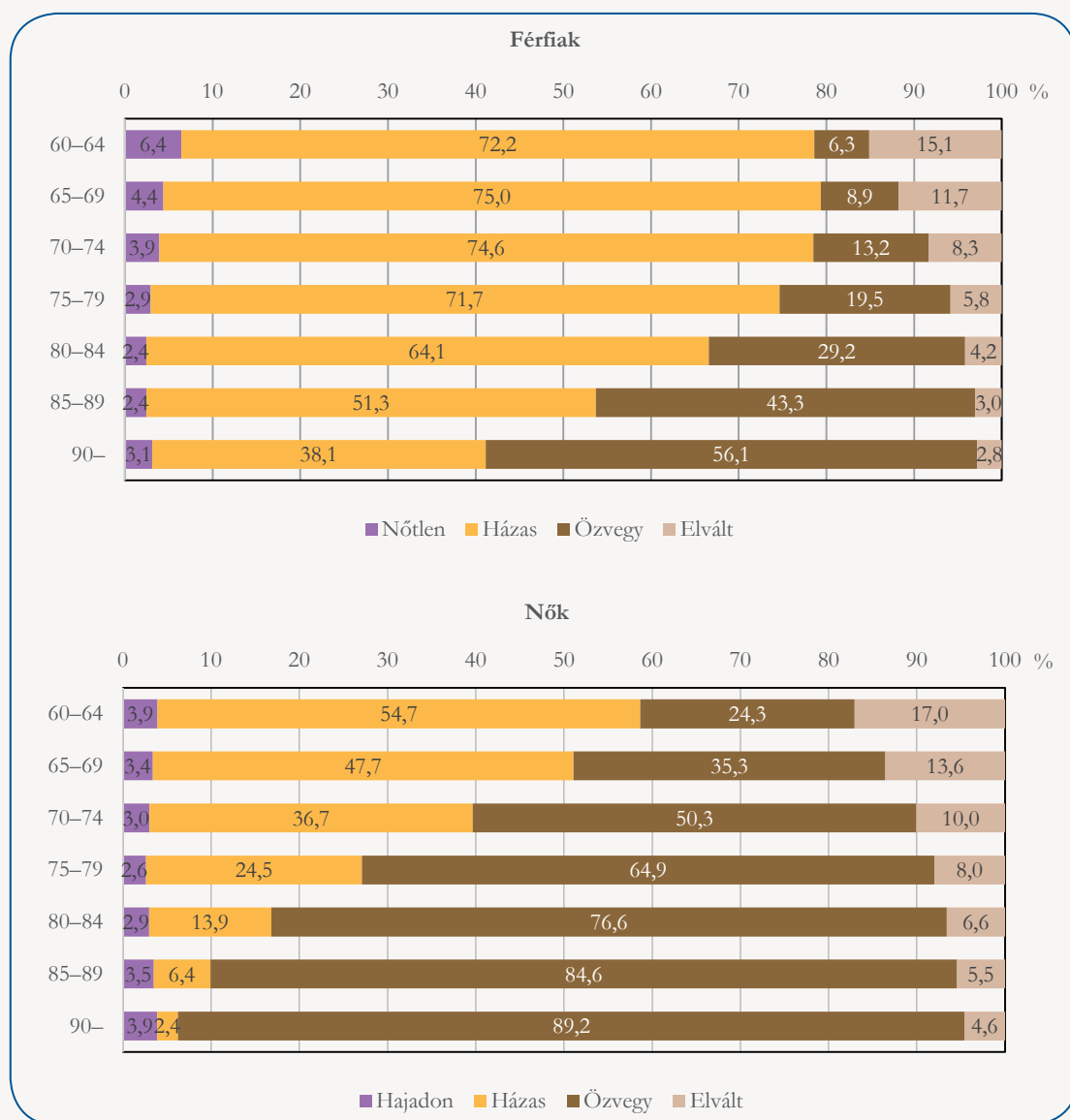
Az özvegyek aránya a nőknél már a 60–64 éves korcsoportban is jelentős, és az életkor emelkedésével folyamatosan nő. Míg a 60–64 éves nők közel negyede, a 80–84 évesek háromnegyede, addig a 90 év feletieknek már túlnyomó többsége, 89%-a özvegy. Az időskorú férfiaknál az özvegyek részaránya az életkor emelkedésével 6,3%-ról 56,1%-ra nő, de még így is alacsonyabb, mint a nők esetében. Az özvegyek aránya a férfiaknál csak a 90 év feletti korcsoportban haladja meg a házasok arányát.

Az időskorú férfiakat inkább a házas, az időskorú nőket inkább az özvegy családi állapot jellemzi. Ez azzal magyarázható, hogy a nők tovább élnek, illetve a férfiak körében gyakoribb az újránházasságok jelensége. Míg ezer özvegy és elvált időskorú férfira 6 házasságkötés jutott 2011-ben, addig a nők esetében a mutató értéke 0,7 volt.

Az elváltak és a nőtlenek, illetve hajadonok aránya mindkét nem esetében a 60–64 éves korcsoportban a legmagasabb. Az elváltak aránya az életkor emelkedésével csökken, ami abból adódik, hogy az idősebb korcsoportok körében ritka volt a válás.

6. ábra

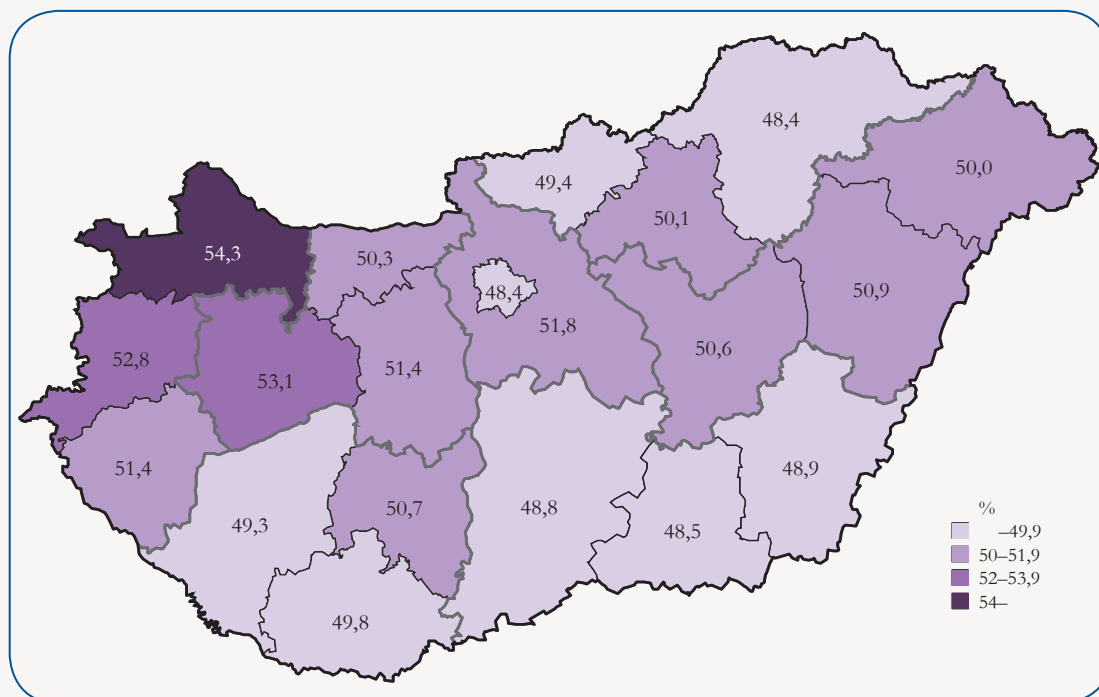
Az időskorú férfiak és nők megoszlása családi állapot szerint, 2011

Az időskorúak körében a házások aránya a nyugat-dunántúli megyékben, ezek között is Győr-Moson-Sopron megyében a legmagasabb. Az ország déli és északi területein, valamint a fővárosban alacsonyabb az időskorú házások aránya. Ezeken a területeken az időskorúak kevesebb mint fele házassági állapotú.

7. ábra

Házasságok aránya az időskorúakon belül, 2011

4.2 Termékenység

Magyarországon a 90 év feletti korosztály az egyetlen, amely – termékeny évei során – elérte a reprodukcióhoz szükséges szintet: száz nőre 202 élve született gyermek jutott. A száz időskorú nőre jutó élve született gyermekek száma 187.

4. tábla

A 15 éves és idősebb nők megoszlása az élveszületett gyermekek száma és korcsoport szerint, 2011

(%)

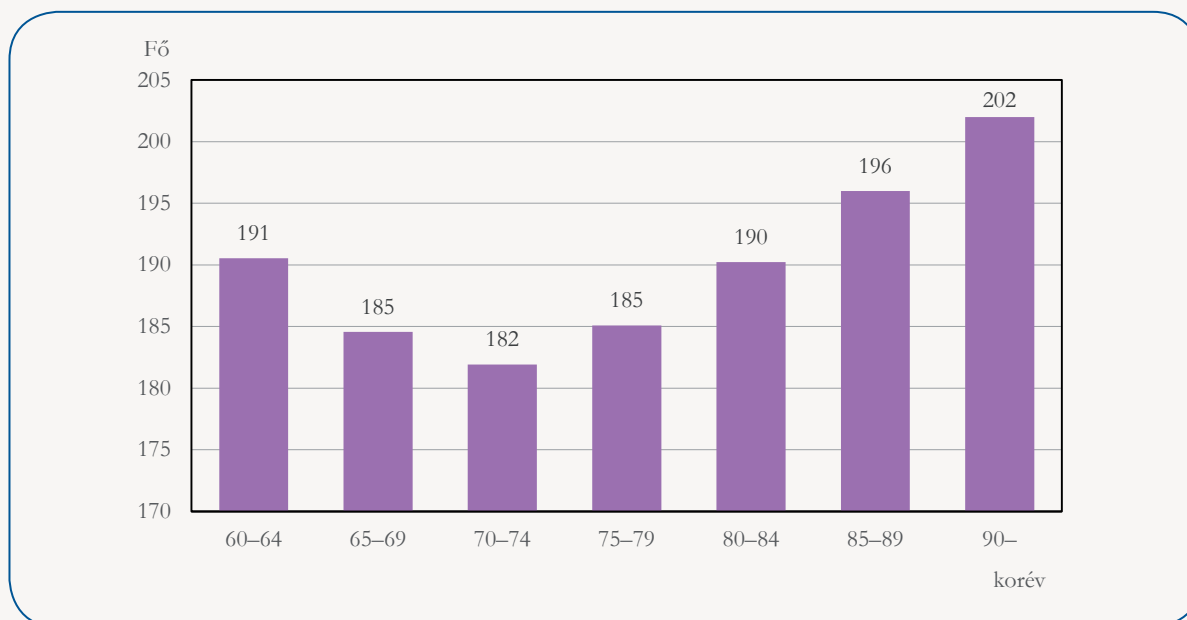
Korcsoport, éves	0	1	2	3	4–	Összesen	Száz nőre jutó élve született gyermek
	élve született gyermekkel						
15–29	83,0	10,9	4,2	1,4	0,6	100,0	26
30–39	27,1	30,3	29,3	9,6	3,7	100,0	135
40–49	10,6	24,1	43,4	15,7	6,3	100,0	188
50–59	7,7	20,8	51,5	14,8	5,3	100,0	193
60–	8,9	25,3	46,2	13,5	6,1	100,0	187
Ezen belül:							
60–64	7,8	21,0	52,4	14,2	4,7	100,0	191
65–69	8,3	24,6	49,6	12,8	4,7	100,0	185
70–74	8,6	28,6	45,5	11,9	5,5	100,0	182
75–79	8,6	28,9	43,1	12,9	6,5	100,0	185
80–84	10,5	26,5	40,0	14,6	8,3	100,0	190
85–89	12,8	24,7	36,0	16,0	10,6	100,0	196
90–	15,0	24,4	31,4	15,8	13,5	100,0	202
Összesen	26,7	22,4	35,4	11,0	4,5	100,0	147

A 90 év feletti nők körében vannak a legtöbben azok, akik négy vagy annál több gyermeket szültek. Ugyanakkor a gyermektelen nők is a 90 év felettek körében vannak a legtöbben. 32 ezer 90 év feletti

nőből közel 5 ezernek (15%) nem született gyermeke. Vagyis a 90 év feletti általában sok gyermeket szültek, emellett viszont jelentős azoknak a száma is, akik egyáltalán nem vállaltak gyermeket.

8. ábra

Száz időskorú nőre jutó élve született gyermekek száma a nők korcsoportja szerint, 2011

4.3 Az időskorú népesség iskolai végzettsége

A lakosság iskolázottsági szintje folyamatosan emelkedett az elmúlt évtizedekben: nőtt a felsőfokú oklevéllel, illetve az érettségivel rendelkezők aránya, ugyanakkor jelentősen csökkent az általános iskolai végzettséggel nem rendelkezők hányada.

5. tábla

A 60 év feletti és a náluk fiatalabb népesség megoszlása iskolai végzettség szerint

Korcsoport, éves	Iskolai végzettség					Összesen (%)
	Általános iskola 8. évfolyamnál alacsonyabb	Általános iskola 8. évfolyam	Középfokú végzettség	Egyetem, főiskola stb. oklevéllel		
1980						
15–59	21,7	37,9	33,8	6,7		100,0
60–	77,7	14,5	5,2	2,7		100,0
Összesen	33,9	32,8	27,5	5,8		100,0
1990						
15–59	8,9	39,3	42,0	9,8		100,0
60–	63,7	23,9	7,1	5,3		100,0
Összesen	21,9	35,6	33,7	8,8		100,0
2001						
15–59	3,3	30,8	53,8	12,1		100,0
60–	35,5	43,1	13,8	7,6		100,0
Összesen	11,2	33,8	44,0	11,0		100,0
2011						
15–59	2,0	21,6	58,1	18,4		100,0
60–	12,6	40,7	33,4	13,2		100,0
Összesen	4,9	26,8	51,3	17,0		100,0

Az időskorúak körében az általános iskolai végzettséggel nem rendelkezők aránya minden korcsoportban nagymértékben csökkent az utóbbi két népszámlálás között. Az általános iskolát befejezők aránya csak a 60–69 évesek körében csökkent, a 70 év felettiéknél nőtt. A középfokú végzettséggel, illetve a főiskolai, egyetemi oklevéllel rendelkezők aránya minden korcsoportban növekedett.

9. ábra

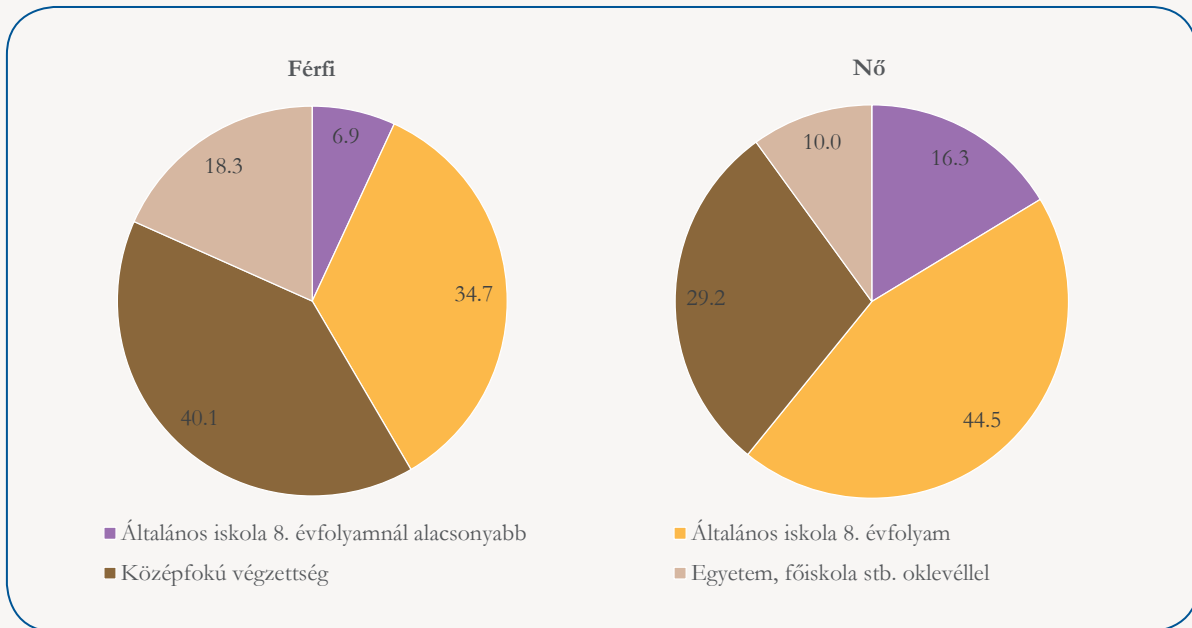
Az időskorú népesség megoszlása iskolai végzettség szerint korcsoportonként

Az időskorú férfiak magasabb végzettségűek, mint az időskorú nők. Az általános iskolát be nem fejezők, illetve a csak azt elvégzők a nők körében jóval többen vannak. A középfokú és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya viszont a férfiak között a magasabb. A jelentős számú, 85 év feletti nőnek több mint fele az általános iskolát sem fejezte be, felsőfokú végzettséggel pedig csak kis hányaduk rendelkezik (4,2%). A 85 év feletti férfiaknál ugyanakkor 28% nem fejezte be az általános iskolát, a diplomával rendelkezők aránya viszont meghaladja a 17%-ot.

10. ábra

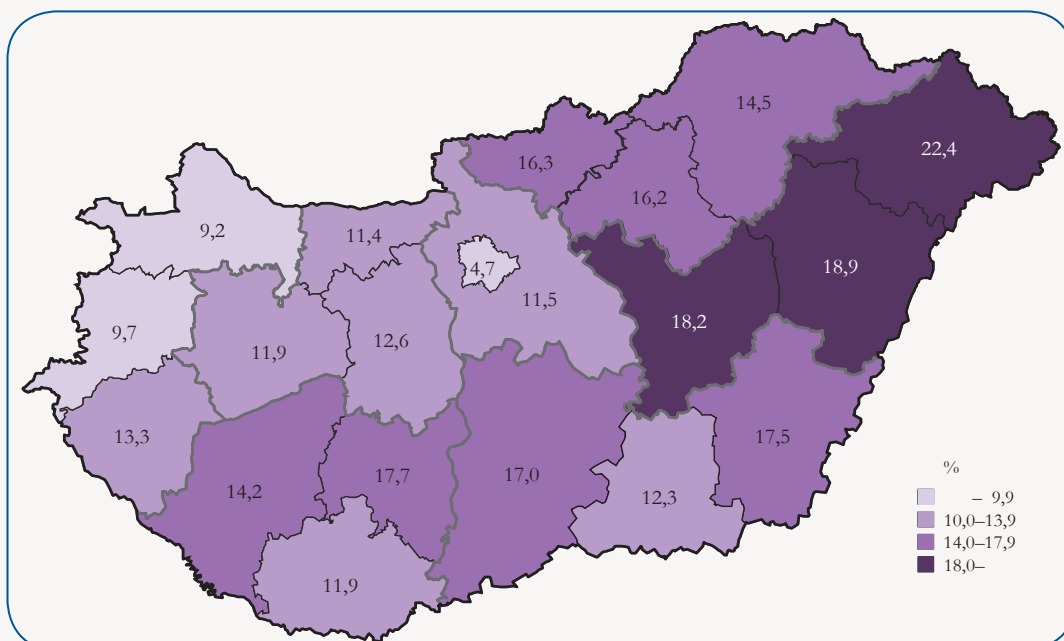
Az időskorú népesség megoszlása iskolai végzettség szerint nemenként, 2011

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a legmagasabb (22,4%) azoknak az időskorúaknak az aránya, akik az általános iskola 8. évfolyamát sem végezték el. Arányuk Hajdú-Bihar és Jász-Nagykun-Szolnok megyében megközelíti az egyötödöt. A fővárosban, illetve Győr-Moson-Sopron és Vas megyében a legalacsonyabb, 10% alatti az általános iskolát be nem fejezők részesedése.

11. ábra

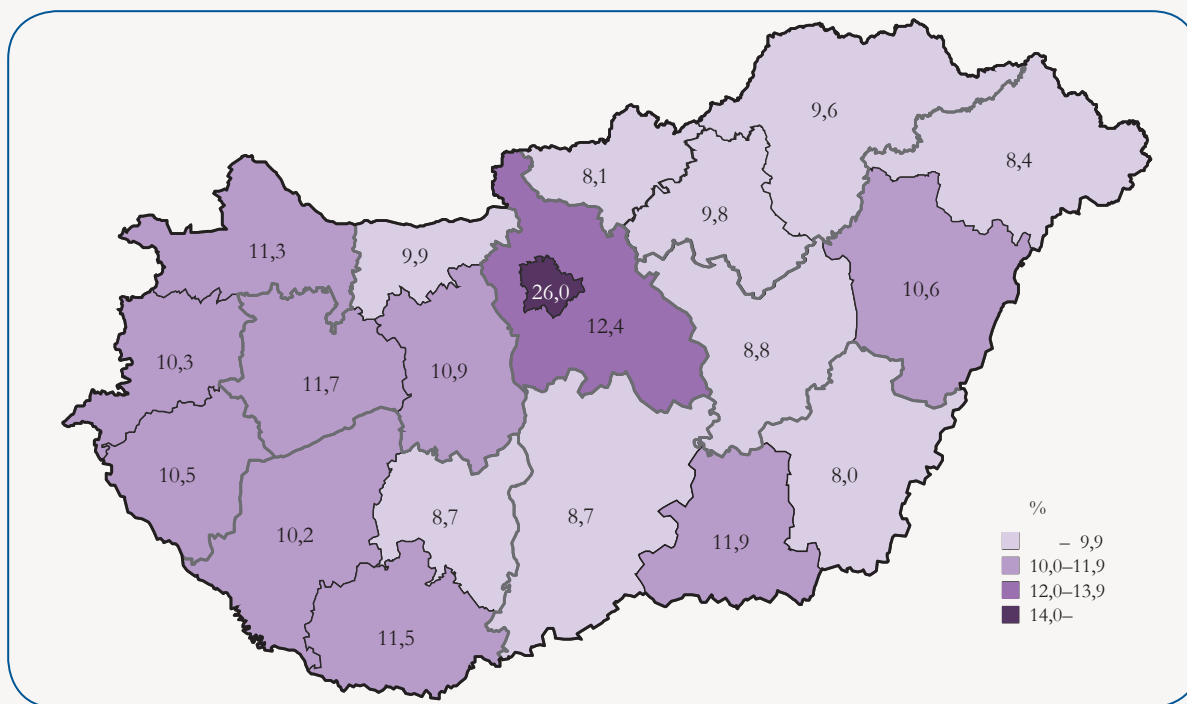
Az általános iskola 8. osztályánál alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az időskorúakon belül, 2011

A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya az időskorúak körében – a fiatalabbakhoz hasonlóan – a fővárosban kiugróan magas. A budapesti idősek több mint negyede rendelkezik felsőfokú oklevéllel. Az ország nyugati megyéiben magasabb a felsőfokú végzettségű időskorúak aránya, mint az ország keleti megyéiben.

12. ábra

A diplomások aránya az időskorúakon belül, 2011

4.4 Az időskorú népesség nyelvismerete

Az időskorú népesség körében a fiatalabb korcsoportokhoz képest jóval többen vannak olyanok, akik csak az anyanyelvükön beszélnek.

6. tábla

A népesség beszélt nyelv és korcsoport szerint, 2011

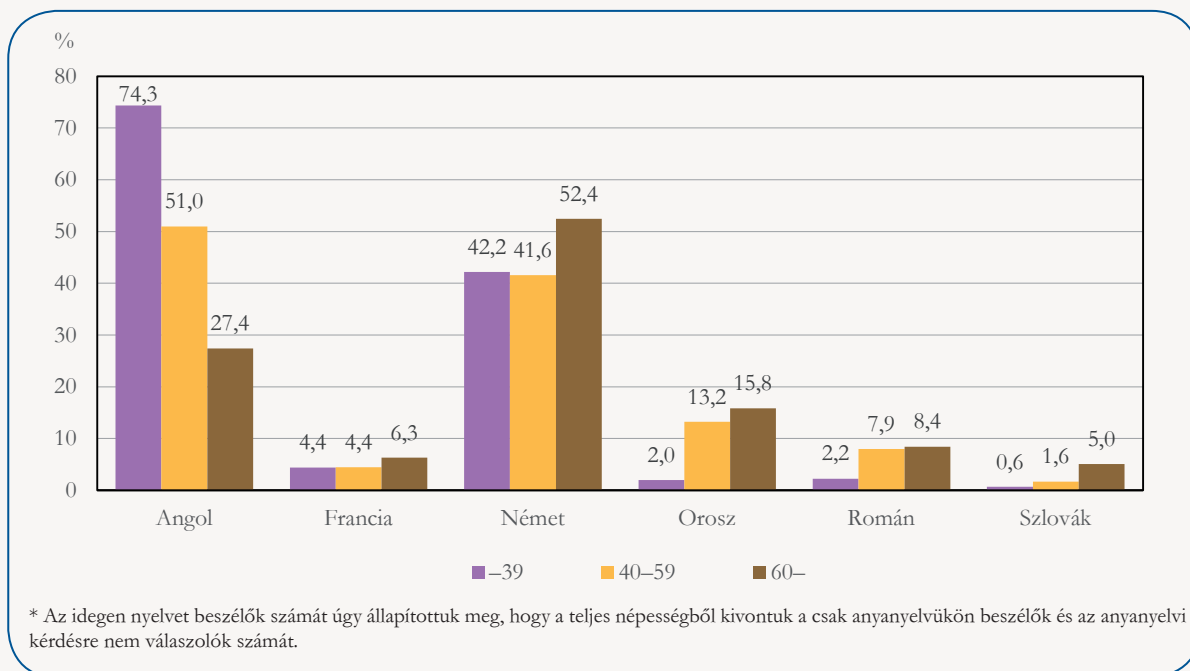
(%)

Korcsoport	–14	15–39	40–59	60–
Születési év	1997 után	1972–1996	1952–1971	1951 előtt
Csak anyanyelvén beszél	74,4	46,4	68,1	78,4
Anyanyelvi kérdésre nem válaszolt	16,3	16,3	14,6	10,7
Beszélt nyelv				
magyar	99,7	99,4	99,7	99,7
angol	7,0	33,1	10,2	3,4
francia	0,2	2,1	0,9	0,8
német	3,8	19,1	8,7	7,2
orosz	0,1	1,0	2,7	2,0
román	0,3	1,3	1,9	1,2
szlovák	0,2	0,3	0,4	0,8
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0

A 2011. évi népszámlálás alkalmával az anyanyelvre vonatkozó kérdésre nem volt kötelező a válaszadás. Azok közül az idősek közül, akik megválaszták a kérdést és anyanyelvükön kívül más beszélt nyelvet is jelöltek, az angol nyelvet jóval kevesebben beszélik (27,4%), mint a fiatalabb korosztályokban. A németet az idegen nyelvet beszélő idősek több mint fele, a fiatalabb korosztályoknak viszont csak 42%-a beszéli. Oroszul is a 60 év felettiak tudnak a legtöbben, de nem sokkal maradnak el mögöttük a 40–59 évesek sem. Franciául és szlovákul ugyancsak az időskorúak beszélnek magasabb arányban a fiatalabb korcsoportokhoz képest. Románul az időskorúak és a 40–59 évesek csaknem azonos aránya beszél, míg a 40 év alattiak kevesebben.

13. ábra

Az egyes idegen nyelvet beszélők aránya az idegen nyelvet beszélők között korcsoportonként, 2011*

Az időskorúak közül a 60–64 éves és a 90 éves és idősebb korosztály beszél leginkább valamilyen idegen nyelvet.

A leggyakrabban beszélt idegen nyelv a német, amelyet a 90 év felettiak beszélnek a legmagasabb arányban. A legidősebbek körében a német nyelvtudás magasabb arányának egyik oka lehet, hogy a két világháború között kötelező volt a német nyelv oktatása. A második leggyakrabban beszélt nyelv az angol az időskorúak körében. Angolul a legfiatalabb korcsoportba, a 60–64 évesek közé tartozók beszélnek a legmagasabb arányban, arányuk az életkor emelkedésével csökken.

Az életkor emelkedésével az orosz nyelvet is egyre alacsonyabb arányban beszélik az időskorúak. A 60–64 éves, illetve a 65–69 éves korcsoportok magasabb arányú orosz tudása nem meglepő, hiszen ők abban az időben végezték tanulmányaikat, amikor az orosz nyelv kötelező tantárgy volt.

Az időskorúak között a legtöbben a 90 év felettiak körében beszélnek románul és szlovákul is. Említésre méltó továbbá, hogy a 90 év felettiéknél 2% beszéli a francia nyelvet. A többi nyelvet minden korcsoportban kevesebb mint 1% jelölte meg.

7. tábla

Az időskorú népesség beszélt nyelv és korcsoportok szerint, 2011

(%)

Korcsoport	60–64	65–69	70–74	75–79	80–84	85–89	90–	Összesen
Születési év	1947–1951	1942–1946	1937–1941	1932–1936	1927–1931	1922–1926	1921 előtt	1951 előtt
Csak anyanyelvén beszél	75,1	77,3	81,3	82,2	80,1	77,7	74,7	78,4
Anyanyelvi kérdésre nem választott	12,0	11,0	9,8	9,3	9,9	11,2	12,5	10,7
Beszélt nyelv								
magyar	99,7	99,6	99,7	99,8	99,8	99,7	99,5	99,7
angol	5,1	4,0	2,5	2,1	2,0	1,8	2,1	3,4
francia	0,9	0,8	0,6	0,5	0,8	1,2	2,0	0,8
német	8,2	7,5	5,5	5,6	7,7	8,8	10,7	7,2
orosz	2,7	2,4	1,7	1,5	1,2	1,1	1,1	2,0
román	1,1	1,3	1,2	1,0	1,1	1,4	1,7	1,2
szlovák	0,6	0,7	0,8	0,9	1	1,4	1,6	0,8
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

4.5 Az időskorú népesség gazdasági aktivitása

Az elmúlt időszakban a nyugdíjrendszer változásai nagymértékben befolyásolták a 60 év feletti népesség gazdasági aktivitását. A társadalombiztosítási nyugellátásról szóló törvényt módosító 2009. évi XL. törvény értelmében a 65 évben meghatározott egységes nyugdíjkorhatárt lépcsőzetesen vezetik be.

Az inaktív keresők aránya az időskorúak között 2001 óta összességében 3 százalékponttal csökkent, számuk viszont nőtt. A korcsoportos bontás rávilágít arra, hogy az aránybeli csökkenést az okozza, hogy a 60–64, illetve a 65–69 évesek között csökkent az inaktív keresők aránya. Ugyanakkor a foglalkoztatottak aránya növekedett a vizsgált időszakban, ami a fiatalabb korcsoportok gazdasági aktivitásának tudható be.

Az eltartottak részesedése is csökkent. Míg 1990-ben az időskorú népesség minden korcsoportjában 7–9% volt az eltartottak aránya, addig 2001-ben már csak 2–3% körül mozgott ez az érték, 2011-ben pedig 0,7% volt.

8. tábla

A 60 év feletti népesség száma és megoszlása gazdasági aktivitás szerint

Gazdasági aktivitás	1990		2001		2011	
	szám	megoszlás	szám	megoszlás	szám	megoszlás
Foglalkoztatott	24 909	1,3	58 854	2,8	169 543	7,3
Munkanélküli	–	–	2 779	0,1	9 604	0,4
Inaktív kereső	1 771 895	90,4	1 970 563	94,7	2 136 082	91,6
Eltartott	163 042	8,3	49 363	2,4	15 882	0,7
Összesen	1 959 846	100,0	2 081 559	100,0	2 331 111	100,0

Korcsoportonként jelentősek az eltérések az időskorúak gazdasági aktivitási jellemzőiben. 2011-ben közel 180 ezer 60 év feletti személy tartozott a gazdaságilag aktív csoportjába. A 60 éveseknek még több mint negyede, de a 61 éveseknek is az ötöde, a náluk idősebb korcsoportoknak viszont már jóval kisebb hányada tartozott a gazdaságilag aktív körébe. 2011-ben tehát a 60–61 éveseknek még viszonylag

jelentős hányada volt jelen a munkaerőpiacon elsősorban aktív keresőként, másodsorban pedig nyugdíj mellett dolgozóként.

Az időskorúak nagy többsége – közel 2 millió 152 ezer ember – a gazdaságilag nem aktívak kategóriájába tartozott 2011-ben. Ahogy az előzőekből is következik a gazdaságilag nem aktívak aránya a 60 és a 61 évesek évjáratában a legalacsonyabb, és ez a kor emelkedésével egyre nő.

A 60 év feletti gazdaságilag nem aktívak között minden korcsoportban az inaktív keresők vannak többségben. Az inaktív keresőkön belül a saját jogú öregségi nyugdíjasok aránya a 74 évesek csoportjáig nőtt, majd a 75 év feletti korcsoportokban csökkent. Mivel az idősebb korcsoportokban több a nő, náluk megemelkedik a hozzátartozói jogú nyugdíjasok aránya, a 90 év felettieknek már 18%-a részesül ebben az ellátásban. A rokkantnyugdíjban részesülők, illetve az egyéb inaktív keresők aránya viszont a 60 és 61 évesek között a legmagasabb, és a kor emelkedésével arányuk egyre csökken.

9. tábla

A 60 év feletti gazdaságilag nem aktív népesség megoszlása gazdasági aktivitási státus szerint, 2011

(%)

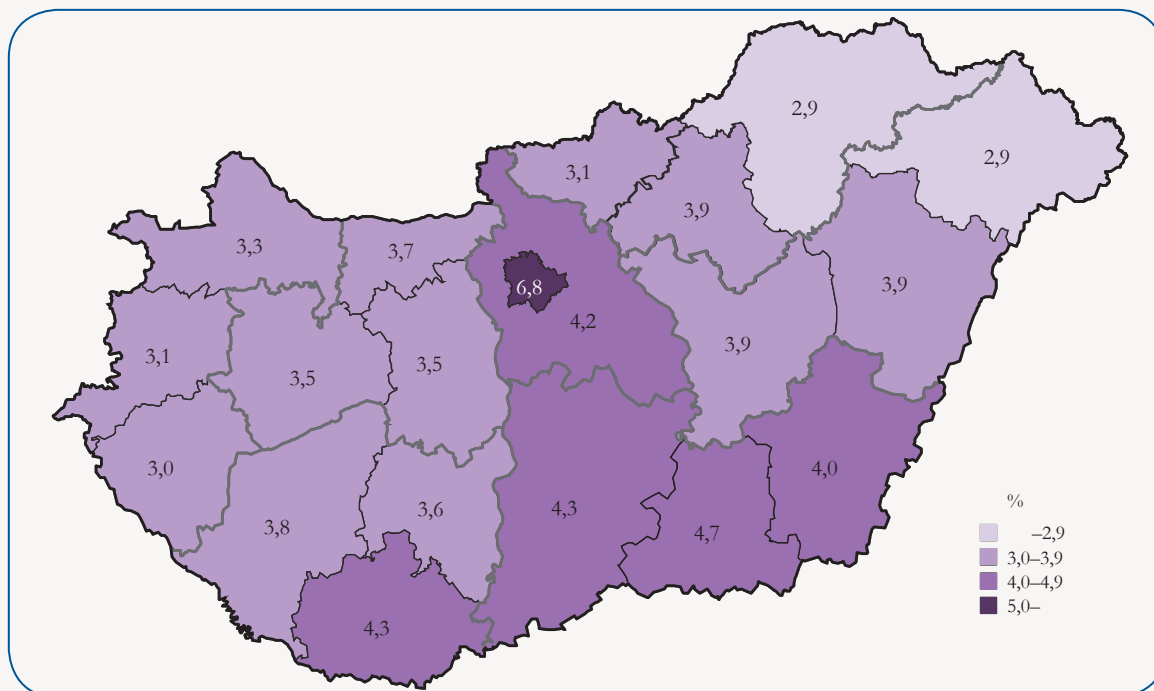
Korcsoport, éves	Születési év	Inaktív kereső együtt	Inaktív keresőkön belül				Eltartott	Gazdasá- gilag nem aktív népesség együtt
			saját jogú öregségi nyugdíjas, járadékos	rokkant- sági nyugdíjas, baleseti járadékos	hozzá- tartozói jogú nyugdíjas, járadékos	egyéb inaktív kereső		
60	1951	97,0	66,4	26,1	0,8	3,6	3,0	100,0
61	1950	97,4	70,1	23,3	0,9	3,0	2,6	100,0
62–64	1947–1949	99,3	85,2	12,2	1,0	1,0	0,7	100,0
65–69	1942–1946	99,4	90,4	6,7	1,5	0,7	0,6	100,0
70–74	1937–1941	99,6	91,4	4,4	3,1	0,7	0,4	100,0
75–79	1932–1936	99,6	90,7	3,1	5,1	0,7	0,4	100,0
80–84	1927–1931	99,6	87,8	2,4	8,7	0,7	0,4	100,0
85–89	1922–1926	99,6	83,7	2,0	13,1	0,8	0,4	100,0
90–	1921 előtt	99,6	78,6	1,7	18,3	1,0	0,4	100,0
Összesen		99,3	86,8	7,5	4,0	1,0	0,7	100,0

Gazdasági aktivitás tekintetében a hazai 60 év feletti népesség a legkevésbé sem homogén. Határozottan elkülönülnek a 2011-ben 60–61 évesek, akiknek többsége saját jogú öregségi nyugdíjas, de egy jelentős részük még jelen van a munkaerőpiacon. A rokkantsági nyugdíjasok részesedése, továbbá az eltartottak és az egyéb inaktív keresők aránya is ebben a két évjáratban a legjellemzőbb. Egy további határozottan elkülönülő csoportot alkotnak a 80 év feletti, ahol ugyan a saját jogú nyugdíjasok aránya a legmagasabb, de a hozzátartozói jogon nyugellátásban részesülők aránya is jelentős.

2011-ben a közel 4 millió foglalkoztatott 4,3%-a, 170 ezer személy volt 60 éven felüli. Ezt az országos arányt csupán Budapest és Csongrád megye haladta meg. A skála másik végén Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye állt. Általában az ország középső és déli területeire az időskorúak magasabb, az északkeleti területekre pedig alacsonyabb foglalkoztatása jellemző.

14. ábra

A foglalkoztatottak aránya az időskorúakon belül, 2011

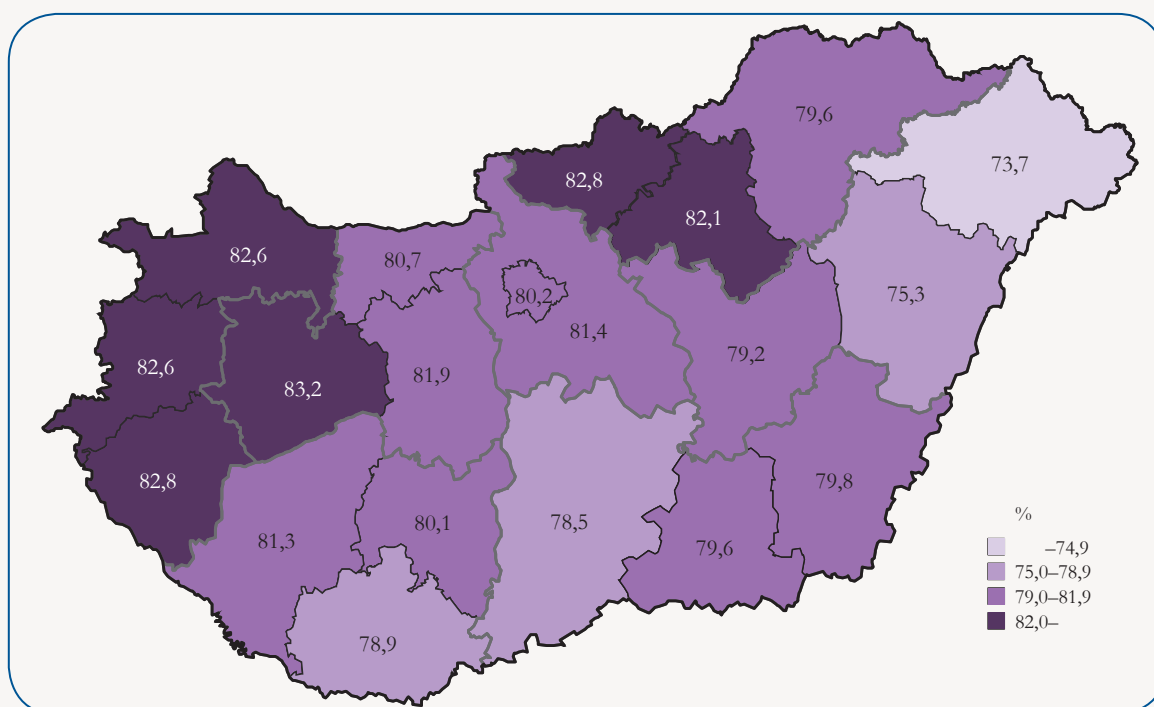

2011-ben a 2 millió 950 ezer inaktív kereső 72,4%-a volt 60 év feletti. Arányuk ugyancsak Budapesten a legmagasabb. A fővárost Zala és Vas megye követi a sorban. Szabolcs-Szatmár-Bereg és Borsod-Abaúj-Zemplén megye a sor végén foglal helyet. Utóbbi megyékben többen vannak olyanok, akik a fiatal inaktív keresők csoportjába tartoznak.

Az inaktív keresők között a saját jogú öregségi nyugdíjasok és járadékosok képezik a legnépesebb csoportot. Arányuk a nyugat-dunántúli megyékben, illetve Nógrád és Heves megyében a legmagasabb, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében pedig a legalacsonyabb.

15. ábra

A saját jogú öregségi nyugdíjasok aránya az időskorúakon belül, 2011

4.6 Az időskorú népesség nemzetiségi hovatartozása

Nemzetiséghez tartozónak azt tekintjük, aki a népszámláláskor a nemzetiségi, az anyanyelvi, vagy a családi, baráti körben használt nyelvre vonatkozó kérdések legalább egyikénél az adott nemzetiséget jelölte meg. Ezekre a kérdésekre a válaszadás önkéntes volt. A nemzetiségi kérdésekre válaszoló időskorúak 99,7%-a megjelölte a magyar nemzetiséget.

A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény tizenhárom hazai nemzetiséget ismer el. A legnagyobb lélekszámú hazai kisebbséget a cigányok (romák) alkotják. Közöttük csupán 4,6% a 60 év felettek aránya, töredéke a teljes népességen belüli és a többi hazai nemzetiségnél mutatkozó értéknek, és valószínűsíti e népcsoport átlagnál jóval alacsonyabb születéskor várható átlagos élettartamát. A cigányok korösszetétele tehát lényegesen eltér a többi nemzetiségtől. A második legnépesebb hazai nemzetiséget alkotó németeknél, továbbá a szlovák és horvát nemzetiségűeknél az időskorúak aránya meghaladja a teljes népességre számított értéket, míg a román és a szerb nemzetiségűek között alacsonyabb annál az időskorúak aránya.

10. tábla

A 60 év felettek száma és aránya a hazai nemzetiségi népességben, 2011

Nemzetiség	Fő	%
Magyar	2 082 849	24,5
Hazai nemzetiségek		
bolgár	1 579	25,2
cigány (roma)	14 573	4,6
görög	854	18,4
horvát	8 433	31,5
lengyel	1 508	21,5
német	50 556	27,2
örmény	938	26,3
román	6 249	17,5
ruszín	1 066	27,5
szerb	1 948	19,4
szlovák	13 147	37,3
szlovén	965	34,2
ukrán	1 203	16,3
Hazai nemzetiségek együtt	103 019	16,0
60 év feletti népesség összesen	2 331 111	23,5

4.7 Az időskorú népesség vallási hovatartozása

A népszámlálás alkalmával a vallási közösséghez, felekezethez tartozás kérdésére önkéntes volt a válaszadás. A teljes népesség 27%-a, a 60 év feletti lakosságnak csupán ötöde nem közölte vallási hovatartozását. 2011-ben a 60 év feletti népesség jellemzően vallásosabb volt, mint az teljes népesség. Míg a 60 év alattiak fele, addig a 60 éves és idősebb lakosság 70%-a tartotta magát valamilyen vallási felekezethez tartozónak.

Az időskorúak körében a kor előrehaladtával a 85–89 éves korcsoportig növekszik a vallási közösséghez, felekezethez tartozók aránya, és – a fiatalabbakhoz hasonlóan – a katolikus, a református és az evangélikus vallás a meghatározó. Az időskorú lakosságnak a fele a katolikus vallást jelölte meg a kérdőívben, a másik két nagy történelmi valláshoz jóval kevesebben tartoznak. A teljes népesség 18%-a úgy nyilatkozott, hogy nem tartozik vallási közösséghez, felekezethez. Az időskorúak kevesebb mint tizede mondta ugyanezt.

11. tábla

A népesség megoszlása vallási és felekezeti hovatartozás szerint, 2011

(%)

Korcsoport	Katolikus	Református	Evangélikus	Más vallású	Vallási közös-séghez, felekezethez tartozik együtt	Vallási közös-séghez, felekezethez nem tartozik, ateista	Nem kívánt válaszolni	Összesen
–59	35,5	10,5	1,8	2,0	49,9	20,9	29,3	100,0
60–	50,2	15,3	3,2	1,6	70,3	9,4	20,3	100,0
Ebből:								
60–64	46,0	13,5	2,7	1,6	63,8	12,6	23,6	100,0
65–69	48,9	14,9	3,1	1,5	68,4	10,1	21,5	100,0
70–74	52,0	16,4	3,4	1,5	73,3	8,0	18,7	100,0
75–79	53,6	16,9	3,5	1,5	75,5	7,2	17,2	100,0
80–84	54,2	16,6	3,8	1,5	76,0	6,7	17,3	100,0
85–89	53,8	16,8	4,0	1,9	76,4	5,7	17,9	100,0
90–	53,1	15,8	4,3	2,3	75,6	5,3	19,1	100,0
Összesen	39,0	11,6	2,2	1,9	54,7	18,2	27,2	100,0

A felekezetek korösszetételét tekintve a történelmi egyházakra jellemző az időskorúak magasabb aránya, amely az izraelita vallásúak körében volt a legmagasabb (42,2%). A katolikusok 30,2, a reformátusok 31, az evangélikusok 34,9%-a tartozott a 60 év feletti korcsoportokba. A fiatalabb, kisebb egyházak tagjai között kisebb az időskorúak részesedése. A Hit Gyülekezetéhez tartozóknak csak 10, a buddhistáknak csak 6,1%-a időskorú. Ezek a vallások jellemzően a népesség fiatalabb korcsoportjaiban népszerűbbek, mint az idősek körében.

4.8 Az időskorú népesség egészségi állapota

4.8.1 Tartós betegek

A 2011. évi népszámlálás alkalmával 1 millió 650 ezer ember, a népesség 16,6%-a vallotta magát tartósan betegnek Magyarországon. Az időskorúaknak nagyobb aránya (40%), több mint 900 ezer ember volt tartósan beteg. Arányuk magasabb az időskorú nők, mint az időskorú férfiak között. A tartósan betegek aránya az életkor emelkedésével növekvő tendenciát mutat egészen 85 éves korig, az ennél idősebbek között arányuk csökken.

12. tábla

Tartós betegek száma és aránya a válaszolókon belül, 2011

Korcsoport	Időskorúak száma	Válaszolóok száma	Ebből: tartós betegek	
			fő	%
60–64	653 991	505 014	214 639	42,5
65–69	522 971	409 222	195 972	47,9
70–74	423 844	338 401	181 761	53,7
75–79	331 073	265 723	156 219	58,8
80–84	234 215	185 831	110 342	59,4
85–89	122 589	94 926	55 215	58,2
90–	42 428	32 146	17 357	54,0
Összesen	2 331 111	1 831 263	931 505	50,9

Az időskorú tartós betegek harmadát a betegség a mindennapi életben, több mint negyedét a közlekedésben, több mint tizedét az önellátásban (pl. öltözködés) akadályozza. Az életkor növekedésével az akadályozottság is egyre gyakrabban fordul elő.

13. tábla

Az időskorú tartós betegek akadályoztatása, 2011

(%)

Akadályozottság	60–64	65–69	70–74	75–79	80–84	85–89	90–	Összesen
Önellátásban	6,0	7,0	9,4	13,5	19,0	25,9	35,0	11,4
Mindennapi életben	25,5	26,6	31,7	39,1	45,6	52,0	54,9	33,7
Tanulásban, munkavállalásban	12,7	6,5	4,9	4,2	3,7	3,7	3,5	6,7
Családi életben	2,3	1,9	2,1	2,3	2,4	2,8	3,4	2,2
Közlekedésben	19,8	21,5	27,0	33,7	39,2	42,6	43,0	28,0
Kommunikációban, információszerzésben	1,8	1,8	2,0	2,8	3,6	4,8	6,2	2,5
Közösségi életben	3,8	3,7	4,3	5,2	6,0	6,4	6,4	4,6
Nem akadályozza	43,6	47,1	42,8	34,8	28,0	21,4	16,5	39,0
Nem kívánt válaszolni, nincs válasz	14,0	12,5	11,1	10,4	10,1	9,9	10,6	11,7
Időskorú tartós betegek összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

4.8.2 Fogyatékosággal élők

Az adatfelvétel idején 490 ezer ember, a lakosság közel 5%-a élt fogyatékosággal hazánkban. A 60 év felettiak 11%-a, 255 ezer ember élt fogyatékosággal, a férfiak és a nők között hasonló arányban. Az összes fogyatékosággal élő több mint fele időskorú. A 60 év felettiak körében a kor emelkedésével nő a fogyatékosággal élők aránya.

14. tábla

Fogyatékosággal élők száma és aránya a válaszolókon belül, 2011

Korcsoport	Időskorúak száma	Válaszolók száma	Ebből: fogyatékosággal élő	
			fő	%
60–64	653 991	505 014	53 200	10,5
65–69	522 971	409 222	45 544	11,1
70–74	423 844	338 401	44 073	13,0
75–79	331 073	265 723	43 960	16,5
80–84	234 215	185 831	36 988	19,9
85–89	122 589	94 926	22 514	23,7
90–	42 428	32 146	8 816	27,4
Összesen	2 331 111	1 831 263	255 095	13,9

A fogyatékoságtípusok közül az időskorúak a mozgássérült, a gyengénlátó, aliglátó, illetve a nagyothalló kategóriát jelölték meg a legnagyobb számban. A mozgássérültek aránya a 60 év feletti lakoságon belül 6, a látás, illetve hallássérülteké pedig 2–2%. Mindhárom fent említett fogyatékoság előfordulási aránya növekszik az életkor előrehaladtával.

Az időskorú fogyatékosággal élők közel fele számolt be arról, hogy fogyatékosága a közlekedésben, illetve a mindennapi életben akadályozza, több mint ötödük pedig az önellátásban hátráltatja. A fogyaté-

kossággal élő időskorúak magasabb arányban számoltak be akadályozottságról, mint a tartós betegek. Az időskorúakat a tartós betegség és a fogyatékoság is elsősorban a mindennapi életben, a közlekedésben és az önellátásban akadályozza.

15. tábla

Az időskorú fogyatékosággal élők akadályozottsága, 2011

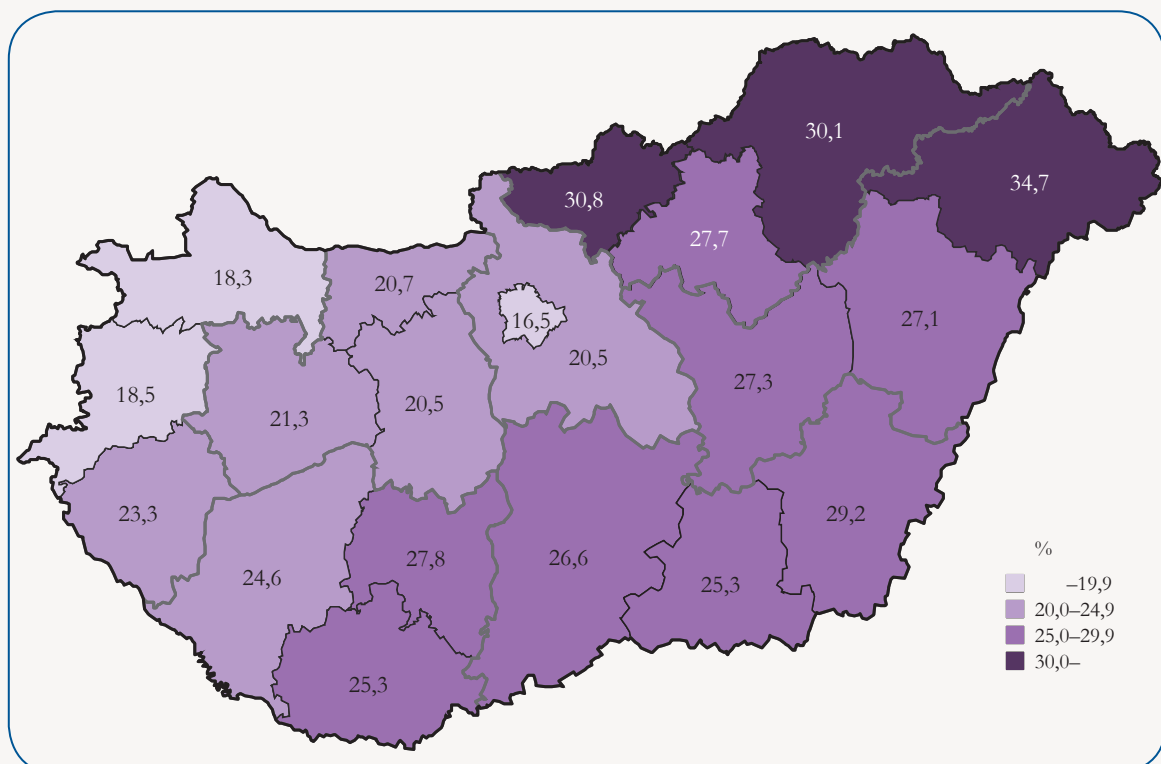
(%)

Akadályozottság	60–64	65–69	70–74	75–79	80–84	85–89	90–	Összesen
Önellátásban	16,2	18,8	21,7	25,2	28,4	32,6	37,2	23,1
Mindennapi életben	40,9	44,1	48,4	52,2	54,2	56,8	57,4	48,6
Tanulásban, munkavállalásban	16,0	9,0	6,3	5,0	4,3	3,9	3,6	8,0
Családi életben	3,8	3,5	3,5	3,6	3,5	3,6	4,2	3,6
Közlekedésben	43,3	47,1	50,8	53,1	52,5	51,0	48,9	49,2
Kommunikációban, információszerzésben	8,9	9,3	9,4	10,9	12,7	16,4	19,5	11,0
Közösségi életben	7,4	7,5	8,0	8,7	9,1	9,1	10,0	8,2
Nem akadályozza	8,1	8,8	7,9	6,5	5,9	4,4	3,8	7,1
Nem kívánt válaszolni, nincs válasz	20,9	18,4	16,8	15,3	14,8	14,2	13,6	17,1
Időskorú tartós betegek összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Az időskorú akadályozottak aránya Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a legmagasabb, a fővárosban a legalacsonyabb. Az ország északi és keleti területein arányuk magasabb, mint a közép- és nyugat-magyarországi megyékben.

16. ábra

Az akadályozottak aránya az időskorúakon belül, 2011

5. Az időskorú népesség háztartási jellemzői

2011-ben több mint 8 millió ember, a lakosság 82%-a élt családháztartásban Magyarországon. Míg a 60 év alattiak esetében ez az arány meghaladja a 87%-ot, addig az időskorú népességnek csak 63%-a élt ebben a háztartási formában. Nem családháztartásban a 60 év alatti lakosság 10, az időskorúak 34%-a élt, többségük egyedülálló.

Az időskorúak körében az idősebb korcsoportok felé haladva csökken a családháztartásban élők és növekszik az intézetben élők, illetve a 80–89 éves korcsoportig a nem családháztartásban élők aránya: míg a 60–64 évesek 75%-a, addig a 90 év felettieknek csak a 34%-a él családháztartásban. Az időskorú férfiak magasabb aránya élt családháztartásban, mint az időskorú nőké.

16. tábla

A magánháztartásban, az intézeti háztartásban élő és a hajléktalan népesség megoszlása korcsoport szerint, 2011

Korcsoport, éves	Család- háztartásban élő	Nem család- háztartásban élő	Magán- háztartásban élő együtt	Intézeti háztartásban élő és hajléktalan	Összesen
–59	87,3	10,4	97,7	2,3	100,0
60–	63,1	34,2	97,3	2,7	100,0
Ezen belül:					
60–64	75,2	23,6	98,8	1,2	100,0
65–69	70,3	28,4	98,7	1,3	100,0
70–74	63,0	35,1	98,1	1,9	100,0
75–79	54,0	42,8	96,8	3,2	100,0
80–84	44,9	49,4	94,3	5,7	100,0
85–89	37,6	53,0	90,6	9,4	100,0
90–	34,6	51,7	86,2	13,8	100,0
Összesen	81,6	15,9	97,6	2,4	100,0

(%)

5.1 Az intézeti háztartásban élő időskorúak

2011-ben a népesség 2,4%-a, 235 ezer személy élt intézeti háztartásban, 14 ezerrel kevesebben, mint amennyit a tíz évvel korábbi népszámlálás mért. A 60 év feletti lakosság 2,7%-a, 63 ezer személy élt intézetben 2011-ben. Az életkor emelkedésével mind a nők, mind a férfiak esetében növekvő tendenciát mutat az intézetben élők aránya. A legidősebbeknek már több mint 10%-a él intézetben, közöttük is a nők vannak többségben.

Az időskorú nőtlenek, illetve hajadonok élnek a legnagyobb arányban intézetekben, őket követik az özvegyek, az elváltak, végül a házások zárják a sort. Általában jellemző, hogy a legidősebb korcsoportban a nők, míg a fiatalabb korcsoportokban a férfiak élnek nagyobb arányban intézetben.

Tartós elhelyezést biztosító szociális intézményekben – döntően idősok otthonában – közel 54 ezer időskorú él. A pszichiátriai betegek otthonában, fogyatékosok otthonában, kórházakban és időskorúak gondozóházában élő időskorúak száma 2 és 4 ezer között mozog. Az idősok otthonában, a kórházakban és az időskorúak gondozóházában az idősebbek, a pszichiátriai betegek és a fogyatékosok otthonában a fiatalabb korcsoportok aránya a magasabb.

17. tábla

Az intézetben élő időskorú népesség megoszlása intézménytípusok és korcsoport szerint, 2011

Korcsoport	Tartós elhelyezést biztosító szociális intézmények közül			Fekvőbeteg-ellátó intézmények közül kórház	Átmeneti elhelyezést biztosító szociális intézmények közül időskorúak gondozóháza	Egyéb	Összesen
	idősek otthona	pszichiátriai betegek otthona	fogyatékosok otthona				
60–64	44,3	14,2	12,0	3,8	1,4	24,3	100,0
65–69	60,3	11,6	8,5	4,5	2,6	12,5	100,0
70–74	72,9	7,8	5,0	5,1	2,9	6,3	100,0
75–79	80,3	3,8	2,7	6,3	3,8	3,1	100,0
80–84	82,3	2,6	1,5	7,2	4,1	2,4	100,0
85–89	82,8	1,8	1,2	7,4	4,7	2,1	100,0
90–	81,7	1,3	0,8	8,8	5,2	2,2	100,0
Összesen	74,1	5,5	4,0	6,3	3,7	6,5	100,0

Az intézetben élő időskorúak 47%-a, közel 30 ezer ember tartósan beteg, akik gyakran pont a betegségük miatt keresnek állandó felügyeletet jelentő elhelyezést. Ezeknek a személyeknek 77%-a idősek otthonában él. Az életkor emelkedésével a 80–84 éves korcsoportig növekszik a tartósan betegek aránya, majd csökken.

Az intézetben élő időskorúak 28%-a él valamilyen fogyatékosággal, míg a magánháztartásban élő időskorúaknak csak a tizedéről mondható el ugyanez. Az időskorú fogyatékosággal élők 7%-a él intézetben. Az intézetben fogyatékosággal élő időskorúak 70%-a él idősek otthonában, 10%-a fogyatékosok otthonában, 8%-a pszichiátriai betegek otthonában. Az intézetben élő időskorúak elsősorban mozgássérültek, mentálisan sérültek, vagy értelmi fogyatékosok. Mind a mentálisan sérült, mind az értelmi fogyatékosok esetében a 60–64 évesek aránya a legmagasabb, a mozgássérültek között viszont a 80–84 évesek vannak a legtöbben.

18. tábla

Az intézetben fogyatékosággal élő és tartós beteg időskorúak megoszlása korcsoportok szerint, 2011

(%)

Fogyatékoság	60–64	65–69	70–74	75–79	80–84	85–89	90–	Összesen
Mozgássérült	13,1	12,6	14,0	17,1	20,1	15,9	7,2	100,0
Gyengénlátó, aliglátó	9,7	7,0	8,8	15,0	22,0	23,5	14,0	100,0
Nagyothalló	4,9	5,4	6,4	12,5	22,2	27,8	20,8	100,0
Mentálisan sérült	19,5	15,1	15,4	16,0	15,6	12,8	5,6	100,0
Értelmi fogyatékos	31,5	21,0	14,9	12,9	10,1	6,4	3,2	100,0
Fogyatékosággal élők	15,8	13,3	13,5	15,9	18,1	15,6	7,8	100,0
Tartós beteg	10,5	10,2	12,9	17,8	22,0	17,9	8,7	100,0

5.2 A magánháztartásban élő időskorúak

Azoknak a háztartásoknak, ahol időskorúak is élnek, közel kétharmadában csak idősek, több mint ötödében közép- és időskorúak élnek együtt. A csak időskorúakból álló háztartások csaknem kétharmada egyszemélyes háztartás, több mint harmada párkapcsolatra épül. Az idős párok többsége házasságban él, csupán 2%-uk választotta az élettársi kapcsolatot, míg a csak fiatalokból álló háztartásoknak több mint ötöde él ez utóbbi a formában. Az idősek és a nem idősek által alkotott háztartásokban a párkapcsolat mellett az egy szülő gyerekekkel forma a legjellemzőbb.

19. tábla

Az időskorú személlyel élő háztartások megoszlása háztartás-összetétel és a háztartásban élők korösszetétele szerint, 2011

(%)

Fogyatékoság	Csak idős-	Idős- és nem idős-	Ebből			Összesen
			fiatal-	közép-	fiatal-, közép-	
			és idős-			
korú személlyel						
Családháztartás összesen	35,3	88,9	77,3	85,4	99,3	54,6
egy családból álló háztartás együtt	35,3	84,7	75,9	84,5	87,6	53,1
házaspár és élettársi kapcsolat együtt	35,0	59,6	40,8	59,0	65,5	43,8
egy szülő gyermekkel	0,3	25,2	35,2	25,4	22,1	9,3
több családból álló háztartás együtt	0,0	4,1	1,4	0,9	11,7	1,5
nem családháztartás összesen	64,7	11,1	22,7	14,6	0,7	45,4
egyszemélyes háztartás	63,1	–	–	–	–	40,5
egyéb összetételű háztartás	1,5	11,1	22,7	14,6	0,7	5,0
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

5.3 Az időskorú egyedülállók

2011-ben 1 millió 317 ezer személy élt egyszemélyes háztartásban Magyarországon. Az időskorú egyedülállók száma 692 ezer volt, az elmúlt tíz év alatt 121 ezerrel növekedett. 2001 óta az időskorú egyedülállók száma a 70–74 évesek kivételével minden korcsoportban növekedett.

20. tábla

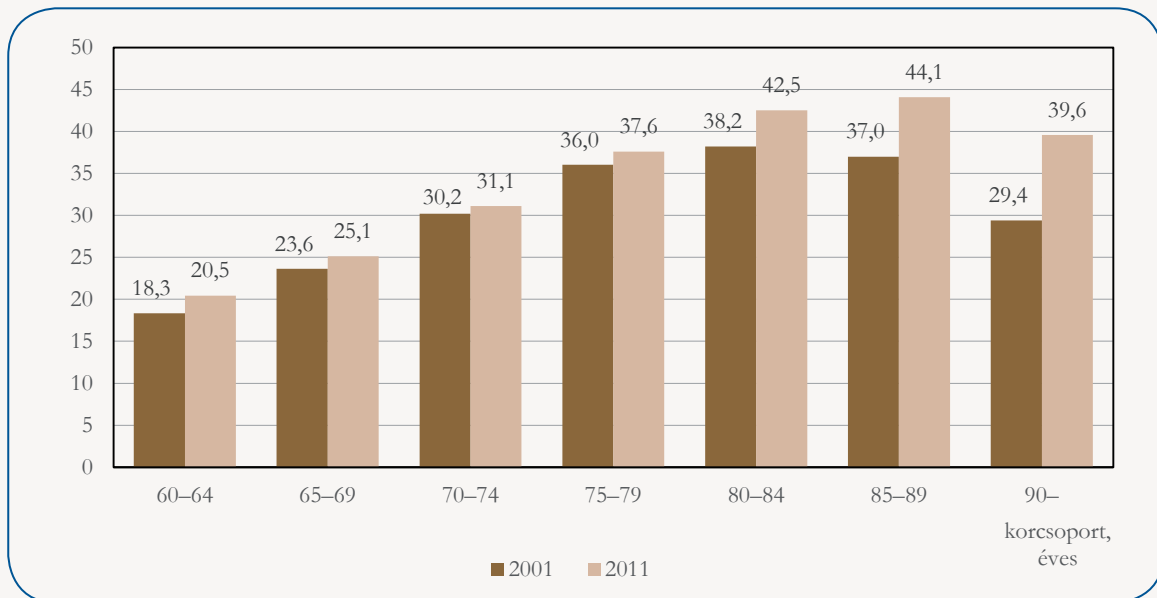
Az egyedülállók száma és aránya korcsoport szerint

Korcsoport, éves	Szám		Megoszlás	
	2001	2011	2001	2011
–59	443 043	624 955	43,7	47,4
60–	570 846	692 183	56,3	52,6
Ezen belül:				
60–64	98 185	133 743	17,2	19,3
65–69	115 819	131 486	20,3	19,0
70–74	132 058	131 933	23,1	19,1
75–79	122 113	124 479	21,4	18,0
80–84	58 960	99 635	10,3	14,4
85–89	33 086	54 110	5,8	7,8
90–	10 625	16 797	1,9	2,4
Összesen	1 013 889	1 317 138	100,0	100,0

Az előző népszámlálás adataival összehasonlítva megállapítható, hogy az időskorúak minden korcsoportjában nőtt az egyedülálló aránya. A legnagyobb növekedés a meghosszabbodó élettartammal összefüggésben a 85–89 éves és 90 év feletti korcsoportokban figyelhető meg. A 85–89 éveseknél 7, a legidősebbeknél 10 százalékpontos az emelkedés.

17. ábra

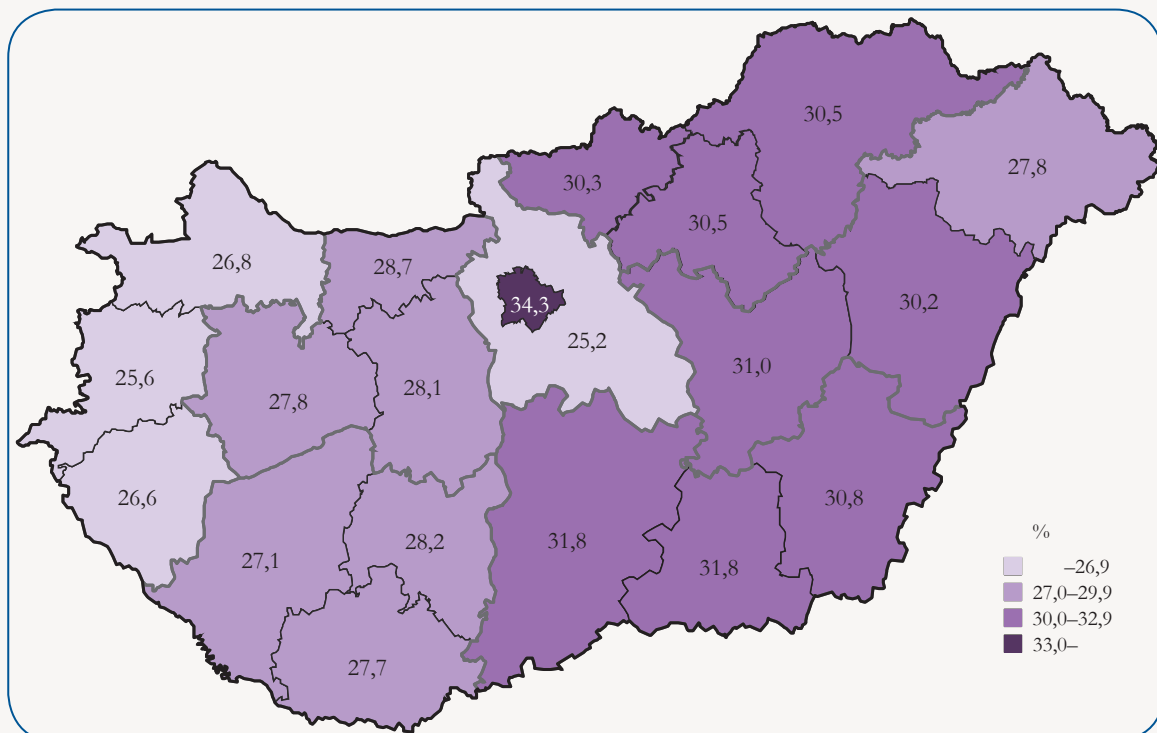
Az időskorú egyedülálló aránya a megfelelő korcsoport százalékában

Az időskorú egyedülálló több mint kétharmada özvegy, ötöde elvált családi állapotú, arányuk Pest megyében, illetve Nyugat-Dunántúlon a legalacsonyabb. Ezeken a területeken az időskorúak negyede vezet egyszemélyes háztartást. A Dunától keletre fekvő országrészben az időskorú egyedülálló aránya meghaladja a 30%-ot. A legtöbb időskorú egyedülálló a fővárosban él, 100 időskorúból 34.

18. ábra

Az egyszemélyes háztartásban élők aránya az időskorúakon belül, 2011

6. Az időskorúak lakásviszonyai

2011-ben a lakosság 32%-a 2, 34,5%-a 3 szobás lakásban, több mint negyede 4 vagy annál több szobás lakásban élt. A csak időskorúak által lakott lakások lakóinak helyzete ettől eltérő, mivel körükben magasabb a 2 szobás (44,1%) és alacsonyabb a 4 vagy annál több szobás (13,3%) lakásban lakók aránya.

Az egyedülálló időskorúak között a legmagasabb (közel 14%) az 1 szobás lakásban élők aránya, és körükben a legalacsonyabb a 4 vagy annál több szobásban élők hányada. Az időskorú egyedülállók magasabb aránya (48,5%) él 2 szobás és alacsonyabb aránya él 3 szobás (27,7%) lakásban, mint a nem egyedülálló időskorúak.

A vegyes korösszetételűek által lakott lakásokban kedvezőbbek a szobaszámra vonatkozó adatok, mint a csak időskorúak által lakott lakásokban, azaz kevesebben laknak 1–2, és többen 3 vagy annál több szobás lakásban.

21. tábla

Az időskorúak által lakott lakások lakóinak megoszlása a lakás szobaszáma szerint, 2011

Szobaszám	Csak időskorúak által lakott lakások lakói		Időskorúak által is lakott lakások lakói	Időskorúak által lakott lakások lakói összesen	Népesség összesen
	együtt	ezen belül egyedülálló ^{a)}			
1 szobás	9,0	13,9	3,5	5,7	6,2
2 szobás	44,1	48,5	26,3	33,3	31,7
3 szobás	33,7	27,7	36,5	35,4	34,5
4 és annál több szobás	13,3	9,9	33,7	25,6	27,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

^{a)} Csak a lakásban lakókra vonatkozó adatok.

Az időskorúak korcsoportjait tekintve 1 szobás lakásban a 85 év felettiak laknak a legnagyobb arányban. Érdekes, hogy a 4 vagy annál több szobás lakásban lakók aránya az életkor emelkedésével csökken, a 80 év felettiéknél viszont megtörik ez a tendencia, ami mögött a lakóhely településhierarchiában elfoglalt helye állhat. A 80 év feletti korcsoportjában mind a 3, mind a 4 vagy annál több szobás lakások aránya magasabb a községekben, mint a településhierarchia többi szintjén. Ebben szerepet játszhat az, hogy a lakásmobilitás lehetősége korlátozottabb a községekben, mint a városokban.

Az 1 szobás lakásokban lakó időskorúak aránya a lakásnagyság különbségeinek megfelelően a fővárosban a legmagasabb, csaknem 15%, és a településhierarchián lefelé haladva egyre csökken. Az idősek számára gyakran nehezen fenntartható 3 és az annál több szobás lakásokban lakó időskorúak aránya ezzel szemben a nem megyeszékhely városokban és a községekben a magasabb.

A lakások komfortosságát² vizsgálva az előzőekhez hasonló következtetések vonhatók le. Az összkomfortos és komfortos lakásban élők aránya mind a teljes, mind az idős népességben 93%. A csak időskorúak által lakott lakások lakóinak hasonló aránya él legalább komfortos lakásban, viszont magasabb a komfortos és alacsonyabb az összkomfortos lakásban élők aránya az összes időskorúra vonatkozó értékekhez képest. A csak időskorúak által lakott lakások lakóinak lakásviszonyai így valamivel rosszabbak. Az időskorú egyedülállók csak 88%-a él legalább komfortos lakásban, azaz e csoport lakáshelyzete a legkedvezőtlenebb.

Azok az időskorúak, akik fiatalabb hozzátartozóikkal egy lakásban élnek, jobb lakásviszonyokkal jellemezhetők: közel kétharmaduk összkomfortos lakásban lakik. A legrosszabb minőségű, komfort nélküli lakásokban lakók aránya az egyedülálló időseknél a legmagasabb. Összességében tehát az időskorú egyedülállók által lakott lakások komfortfokozata a legalacsonyabb.

² A lakások komfortfokozatának leírását lásd a módszertani részben.

22. tábla

Az időskorúak által lakott lakások lakóinak megoszlása a lakás komfortfokozata szerint, 2011

(%)

Komfortfokozat	Csak időskorúak által lakott lakások lakói		Időskorúak által is lakott lakások lakói	Időskorúak által lakott lakások lakói összesen	Népesség összesen
	együtt	ezen belül egyedülálló			
Összkomfortos	54,4	46,5	64,0	60,2	64,3
Komfortos	37,7	41,8	29,2	32,5	28,6
Félkomfortos	3,1	4,1	2,5	2,7	2,6
Komfort nélküli	4,5	7,0	3,9	4,2	4,2
Szükség- és egyéb lakás	0,4	0,5	0,3	0,3	0,4
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Az időskorúak körében az életkor emelkedésével az összkomfortos lakásban lakók aránya csökken, a félkomfortos és annál alacsonyabb komfortfokozatú lakásokban lakók aránya nő. A legidősebb korcsoportok élnek a legmagasabb arányban nem komfortos lakásokban.

A csak időskorúak által lakott lakások lakóinak magas (96%) aránya él legalább komfortos lakásban a fővárosban, illetve a megyeszékhelyeken és megyei jogú városokban. A településhierarchián lefelé haladva ez az arány egyre csökken. Ugyanez igaz az időskorúak és fiatalabbak által vegyesen lakott lakásokra is.

7. Módszertan

Korév, korcsoport

A Központi Statisztikai Hivatal koréves (az életkor években kifejezve), korcsoportonkénti (5, 10 éves), illetve korosztályonkénti (idős-, közép-, fiatalkorú) bontást alkalmaz a népességre vonatkozó adatok közlésekor. Jelen tanulmányban elsősorban az ötéves korcsoportonkénti bontásra támaszkodunk (60–64, 65–69, 70–74, 75–79, 80–84, 85 –).

A lakások komfortfokozata

Az *összkomfortos lakás* legalább a) 12 m²-t meghaladó alapterületű lakószobával, főzőhellyel, fürdőhellyel és vízöblítéses WC-vel (a fürdő- vagy külön helyiségben), b) közművesítettséggel (villany- és vízellátással, szennyvízelvezetéssel), c) melegvíz-ellátással (táv-, egyedi központi, etázsmelegvíz-ellátással, villanybojlerrel, gázüzemű vízmelegítővel vagy fürdőkályhával) és d) központi fűtési móddal (táv-, egyedi központi vagy etázsűtéssel) rendelkezik.

Komfortos az a lakás, amely legalább a) 12 m²-t meghaladó alapterületű lakószobával, főzőhellyel, fürdőhellyel és vízöblítéses WC-vel, b) közművesítettséggel, c) melegvíz-ellátással és d) egyedi fűtési móddal (gázfűtéssel, szilárd vagy olajtüzelésű kályhafűtéssel)

A *félkomfortos lakás* a komfortos lakás követelményeinek nem felel meg, de legalább a) 12 m²-t meghaladó alapterületű lakószobával, főzőhellyel, továbbá fürdőhellyel vagy vízöblítéses WC-vel és b) közművesítettséggel (legalább villany- és vízellátással) és c) egyedi fűtési móddal rendelkezik.

A *komfort nélküli lakás* a félkomfortos lakás követelményeinek nem felel meg, de legalább a) tizenkét négyzetmétert meghaladó alapterületű lakószobával és főzőhellyel, továbbá a lakáson kívül WC-vel (árnyékszékekkel) és b) egyedi fűtési móddal rendelkezik, valamint c) a vízvétel lehetősége biztosított.

A *szükség- és egyéb lakás* az összkomfortos, komfortos, félkomfortos vagy komfort nélküli komfortfokozatok egyikébe sem sorolható lakóegységek. Fő jellemzőjük, hogy csak 12 m²-nél kisebb alapterületű szobájuk van.

Iskolázottság

Középfokú végzettség: a középfokú iskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel és az érettségi kategóriák összevonásával keletkezett.

Elérhetőségek:

kommunikacio@ksh.hu

info@ksh.hu

Telefon: (+36-1) 345-6789

www.ksh.hu